

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060107

DOM
2022-10-17
Stockholm

Mål nr
P 2838-21

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2021-02-11 i mål nr P 1592-20,
se bilaga A

PARTER

Klagande

Skellefteå kommun

Motpart

1. Mausjaurs Sameby

Ombud: Förbundsjurist J.W.K.

2. Aktiebolaget Dahlgrens Cementgjuteri

3. B.H.

4. G.H.

SAKEN

Detaljplan för del av A och B mfl i Skellefteå kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1865034

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

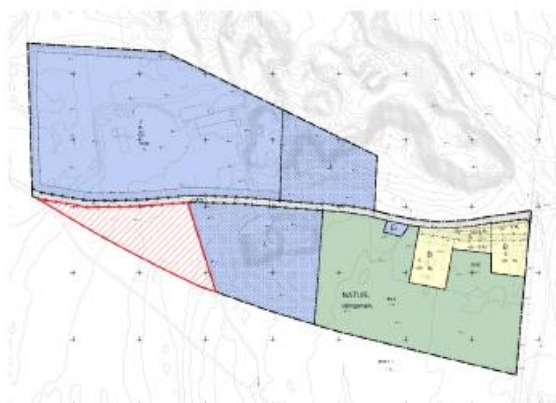
E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Skellefteå kommun har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa kommunens beslut att anta detaljplanen dock med undantag för sydvästra delen av planområdet (rödskratterat område i bilden nedan), vilket alltså enligt 13 kap. 17 § andra stycket plan- och bygglagen (2010:900) ska utgå ur detaljplaneområdet. Kommunen har anfört att kommunen förstår Mausjaurs Samebys synpunkt och föreslår att den mark som redan ianspråktagits som upplag söder om Medlevägen ändrar användning till upplag, medan mark som inte är ianspråktagen kvarstår som parkmark samt att den föreslagna ändringen till bostadsmark genomförs enligt detaljplanen.

Mausjaurs Sameby har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom och har således vidhållit att detaljplanen ska upphävas i sin helhet. Samebyn har anfört att den ändring som kommunen har föreslagit i Mark- och miljööverdomstolen är av marginell betydelse för samebyn. Marken inom planområdet är inte ianspråktagen på det sätt som kommunen gör gällande och även om den skulle vara det så medför det inte en självklar anledning till att anta detaljplanen. Kommunen har alltjämt inte redovisat konsekvenserna för rennäringen på ett sådant sätt som krävs vid planläggning.

Då mark- och miljödomstolen upphävt detaljplanen utan att samtliga som kan ha ett intresse av att planen står sig har fått möjlighet att yttra sig har Mark- och miljööverdomstolen berett samtliga kända planintressenter tillfälle att yttra sig här (jfr rättsfallet NJA 2019 s. 629). **Aktiebolaget Dahlgrens Cementgjuteri** har medgett kommunens

ändringsyrkande. **G.H.** och **B.H.** har anfört att kommunens detaljplan ska godkännas eftersom de i samband med en fastighetsaffär har utgått från att ändringen vad gäller bostadsmark ska ske i enlighet med detaljplanen. **Övriga** har inte hörts av.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen instämmer i mark- och miljödomstolens bedömning att planens påverkan på rennäringen inte har utretts i planärendet och att det därmed inte går att bedöma om kommunen gjorde en korrekt intresseavvägning mellan motstående intressen när detaljplanen antogs. Samebyn har angivit att den omständigheten att kommunen nu medger att ett visst område utgår ur planen endast är av marginell betydelse i sammanhanget. Den ändring som kommunen har medgivit och det som kommunen har anfört i Mark- och miljööverdomstolen innebär inte att frågan om påverkan på rennäringen är utredd och kan bedömas på ett tillfredsställande sätt. Kommunens överklagande ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Karin Wistrand och Petra Bergman, referent, tekniska rådet Ewa Andrén Holst samt tf. hovrättsassessorn Alexandra Tavaststjerna.

Föredragande har varit Jennifer Jarebro.

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2021-02-11
meddelad i
Umeå

Mål nr P 1592-20

PARTER

Klagande

Mausjaur sameby

Motparter

1. Skellefteå kommun
2. Aktiebolaget Dahlgrens Cementgjuteri
3. R.L.
4. P-O.L.

ÖVERKLAGAT BESLUT

Beslut av Bygg- och miljönämnden i Skellefteå kommun den 29 april 2020, § 117, dnr 2014.1461

SAKEN

Detaljplan för del av A och B m.fl., Skellefteå kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen upphäver Bygg- och miljönämndens i Skellefteå kommun beslut den 29 april 2020, § 117, dnr 2014.1461, att anta detaljplan för del av A och B m.fl. fastigheter.

Dok.Id 373506

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 138 901 04 Umeå	Nygatan 45	090-17 21 00 E-post: mmd.umea@dom.se www.domstol.se, Info om vår personuppgiftsbehandling: www.domstol.se/umea-tingsratt/ eller kontakta oss		måndag – fredag 08:00–16:00

BAKGRUND

Bygg- och miljönämnden i Skellefteå kommun (nämnden) antog i beslut den 29 april 2020 med stöd av plan- och bygglagen (2010:900), PBL, en detaljplan för del av fastigheterna A och B m.fl. Planområdet omfattar cirka 20 hektar och ligger längs med Medlevägen, ca 20 km väster om centrala Skellefteå. Nämnden har träffat planavtal med Dahlgrens Cementgjuteri AB, R.L. och P-O.L..

Syftet med detaljplanen är enligt planbeskrivningen att möjliggöra för ytterligare upplagsytor av ballastmaterial samt utöka byggrätten för två befintliga fastigheter inom planområdets östra del, se figur 1.

Figur 1. Till vänster, utdrag från planbeskrivning med karta över gällande detaljplan (byggnadsplan från 1984) med aktuellt planområde ungefärligt markerad med röstreckad linje. Till höger, utdrag ur plankarta tillhörande den detaljplan som nu är föremål för domstolens prövning.

Nämndens beslut att anta detaljplanen har överklagats av Mausjaur sameby (samebyn) till mark- och miljödomstolen.

YRKANDE M.M.

Samebyn har yrkat att mark- och miljödomstolen upphäver nämndens beslut att anta detaljplanen.

Skellefteå kommun (kommunen) har bestritt att beslutet att anta detaljplanen upphävs.

Aktiebolaget Dahlgrens Cementgjuteri, R.L. och P-O.L. har beretts tillfälle att yttra sig över överklagandet men har inte hörts av.

VAD PARTERNA HAR ANFÖRT I DOMSTOLEN

Samebyn och kommunen har anfört i huvudsak följande till stöd för sin talan.

Samebyn

Vattenverket byggdes norr om cementgjuteriet, vilket försvårade passagen förbi cementgjuteriet när samebyn ska passera med renarna ner mot Myckle. Vid tillkomsten av vattenverket försvann även värdefull betesmark för samebyn. Nu avser kommunen att upplåta mark söder om cementgjuteriet, vilket medför att passagen ner till Slind/Medle blir, sett utifrån renskötselns behov, väldigt trång. En trång passage försvårar renskötselarbetet påtagligt och det är inte heller givet att samebyn kan nyttja passagen. I öster finns Skellefteåbanan, där inget stängsel är uppsatt. Samebyns marker blir alltmer fragmentiserade utifrån att fler och fler områden tas i anspråk, vilket innebär en försvårad hantering vid flytt och daglig tillsyn av renarna. Samebyn har sina vinterbetesmarker i området för detaljplanen. Ytterligare intrång på markerna får stora konsekvenser för hela samebyns markanvändning. Kan man inte nyttja befintliga områden blir trycket högre på resterande betesmarker, det blir ett slags "dominoeffekt" som försvårar betesutnyttjandet under samtliga perioder.

De kumulativa effekterna innebär bl.a. försvårad flytt, att betesmarker inte kan nyttjas samt att betesron försämras. Det kräver mer passning och merarbete för samebyns medlemmar, vilket medför merkostnader av både ekonomisk och personell art. Kostnaderna för renskötselns bedrivande är idag höga med bensinkostnader samt motorfordons- och flygkostnader.

De synpunkter som samebyn har fört fram har inte tagits i beaktande av nämnden. Det framgår inte heller av beslutet hur samebyns synpunkter har hanterats. En stor brist är avsaknaden av en konsekvensanalys av effekterna på rennäringen, vilket behövs för att en korrekt bedömning och avvägning ska kunna ske.

Enligt PBL ska kommunen ta ställning till hur marken på mest lämpliga sätt ska användas. Kommunens ansvar genom planmonopolet är att göra avvägningar mellan olika intressen, allmänna och enskilda, samt att redogöra för hur planförslaget påverkar mark, vatten och omgivning och redogöra för hur riksintressen påverkas. Renskötseln är ett av staten utpekat allmänt intresse som ska beaktas och skyddas. Kommunen är skyldig att både beakta det allmänna intresset och riksintresset. Rennäringen är ett riksintresse och samebyn har sitt vinterbete kring Skellefteå. Slutsatsen som nämnden dragit, att detaljplanen inte innebär någon betydande miljöpåverkan och att samtliga synpunkter som kommit in har blivit tillgodosedda, visar på att nämnden inte tagit någon hänsyn till samebyns åsikter avseende detta. Samebyn föreslår ett mer begränsat ianspråktagande av mark för ytterligare upplagsytor.

Kommunen

Aktuellt planområde ligger, precis som i gällande detaljplan, utanför riksintresseområdet för rennäringen enligt miljöbalken 3 kap 5 §. Riksintresset tar vid en bit väster om planområdet. Att området även utanför detta används som vinterbetesmark påverkas inte av detaljplanen, då endast befintliga förhållanden bekräftas i planförslaget. Under processens gång har det inte lagts fram några tidigare inkomna – vare sig till kommunen eller till Dalhgrens betong AB – klagomål på användningen eller störning av det aktuella markområdet som används som upplag.

Ett genomförande av den nya detaljplanen bedöms utifrån ovanstående resonemang inte påverka riksintresset eller rennäringen negativt, dvs. bedömningen har baserats på att området redan var ianspråktaget och att man genom planen bekräftar den användningen. Samebyn har under granskningen kommit in med ett yttrande gällande betesmark för renarna som ligger utanför men som gränsar till det område som är utpekat som riksintresse för rennäringen. Aktuellt planområde ligger precis som i gällande detaljplan utanför riksintresseområdet för rennäringen enligt 3 kap. 5 § miljöbalken. Kommun har bemött tidigare yttranden i så väl samrådsredogörelsen, i mailkonversation som i granskningsutlåtandet.

DOMSKÄL

Rättsliga utgångspunkter

Det kommunala planmonopolet och ramen för domstolens prövning

Av 1 kap. 2 § PBL framgår att det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten. Detta kallas vanligen för det kommunala planmonopolet och ger kommunen ett stort handlingsutrymme när det kommer till att avgöra hur marken ska disponeras och hur miljön ska utformas i den egna kommunen.

Enligt 2 kap. 1 § PBL ska hänsyn tas till både allmänna och enskilda intressen vid prövning av frågor enligt PBL. Planläggning ska enligt 2 kap. 2 § PBL syfta till att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Företräde ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning. Bestämmelserna om hushållning med mark- och vattenområden i 3 kap. och 4 kap. 1–8 §§ miljöbalken ska tillämpas.

Domstolsprövningen av detaljplaner är enligt 13 kap. 17 § PBL begränsad till frågan om beslutet att anta detaljplanen strider mot någon rättsregel på det sätt som gjorts gällande i målet eller som annars framgår av omständigheterna. Överprövningen innebär en kontroll av om kommunen har hållit sig inom handlingsutrymmet som medges i bestämmelserna och kraven som ställs på beslutsunderlagen (se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens refererade avgörande MÖD 2014:12). När det gäller områden som omfattas av bestämmelserna i 3 kap. och 4 kap. 1–8 §§ miljöbalken kan kommunens handlingsutrymme sägas vara mindre.

Om domstolen finner att antagandebeslutet strider mot en rättsregel, ska beslutet upphävas i sin helhet. Annars ska beslutet fastställas i sin helhet. Beslutet ska inte upphävas om det är uppenbart att felet saknar betydelse för avgörandet. Om kommunen har medgett det, får dock beslutet upphävas i en viss del eller ändras på annat sätt. Ändringar som har ringa betydelse får göras utan kommunens medgivande.

Av 3 kap. 5 § miljöbalken framgår att områden som har betydelse för rennäringen ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande (första stycket). Om området utgör ett riksintresse för rennäringen är kravet i stället att området ska skyddas mot sådana åtgärder (andra stycket).

Även om en åtgärd vidtas utanför ett riksintresseområde kan den innebära påtaglig skada på riksintresset och därför vara otillåten. Det avgörande är inte om åtgärden är lokaliserad inom eller utanför det utpekade riksintresseområdet. Det är åtgärdens konsekvenser för riksintressets värden och egenskaper som ska bedömas (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 12 november 2020 i mål nr P 2707-19).

Enligt 4 kap. 33 § första stycket 4 p PBL ska en planbeskrivning innehålla en redovisning av de överväganden som har legat till grund för planens utformning med hänsyn till motstående intressen och planens konsekvenser.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Inledningsvis kan det konstateras att kommunen är och har varit av uppfattningen att den aktuella detaljplanen inte har någon påverkan på rennäringen. I fråga om områdets betydelse för rennäringen kan noteras att ca 300 meter nordväst om planområdet finns ett, enligt 3 kap. 5 § miljöbalken, utpekat riksintresseområde för rennäringen. Samebyn har därtill vinterbetesmark i och omkring det aktuella planområdet.

Av handlingarna i målet framgår att nämnden har underlåtit att bjuda in samebyn för deltagande under planärendets samråd. Med hänsyn de ovan redogjorda förhållandena i området står det enligt domstolens mening klart att samebyn utgör sådan sakägare som berörs av den aktuella detaljplanen, se 5 kap. 11 § första stycket 2 PBL. Att samebyn inte bjöds in till samrådet utgör därför en brist i handläggningen av ärendet. Samebyn har dock på eget initiativ yttrat sig under granskningskedet och på så sätt framfört sina synpunkter till nämnden. Bristen i samrådet är därmed inte ensamt skäl för att upphäva beslutet att anta detaljplanen.

Mark- och miljödomstolen kan dock vidare konstatera att det saknas utredning om den aktuella detaljplanens påverkan på riksintresseområdet för rennäringen och samebyns vinterbetesmark i området. Planbeskrivningen saknar dessutom en redogörelse för de överväganden som rimligen måste ha gjorts eller åtminstone borde ha gjorts i dessa avseenden. I planens omnämnds överhuvudtaget inte att planområdet ligger i samebyns vinterbetesmarker eller att det ligger ett riksintresseområde för rennäringen i närheten. Kommunen har invänt att detaljplanen inte påverkar rennäringen, då den endast bekräftar befintliga förhållanden. Av planbeskrivningen framgår emellertid att detaljplanen bl.a. syftar till att möjliggöra för ytterligare upplagsytor av ballastmaterial. Dessutom ändras den planmässiga markanvändningen sydväst om Medlevägen från parkmark till kvartersmark för upplag (J₁). Även om detaljplanen endast hade bekräftat befintliga förhållanden finns det, enligt mark- och miljödomstolens mening, en skyldighet att utreda och redogöra för eventuell påverkan på rennäringen mot bakgrund av bestämmelserna i 3 kap. 5 § miljöbalken och 4 kap. 33 § första stycket 4 PBL.

Nämndens underlåtenhet att utreda detaljplanens påverkan på rennäringen utgör enligt domstolen en allvarlig brist i handläggningen av ärendet. Planbeskrivningen lever heller inte upp till kravet i 4 kap. 33 § första stycket 4 PBL om att de överväganden som har legat till grund för planens utformning med hänsyn till motstående intressen ska redovisas. Samebyn har framfört att upplåtande av mark söder om cementgjuteriet medför att passagen ned till Slind/Medle blir, sett utifrån renskötselns behov, väldigt trång samt att en trång passage försvårar renskötselarbetet påtagligt och att det inte är givet att samebyn kan nyttja passagen. Samebyns invändning mot planen kan inte bortses från och eftersom planens påverkan på rennäringen inte har utretts går det inte att bedöma om nämnden har gjort en korrekt intresseavvägning mellan motstående intressen.

Mark- och miljödomstolen finner vid en samlad bedömning att nämndens beslut att anta detaljplanen ska upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (MMD-02)

Överklagande senast den 4 mars 2021.

Kristina Johnsson

Daniel Janonius Löwgren

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Kristina Johnsson och tekniska rådet Daniel Janonius Löwgren. Föredragande har varit beredningsjuristen Thomas Sandqvist.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.